



Posudek vedoucí práce na magisterskou diplomovou práci

Veroniky Popelkové:

Genderová analýza dokumentů určených k eliminaci sociálního vyloučení

Předkládaná diplomová práce Veroniky Popelkové patří podle mého názoru celkově do kategorie velmi aktuálních, nicméně průměrných prací. Svým pojetím a zpracováním není v kontextu ostatních diplomových prací katedry genderových studií výrazně vybočující ani pozitivním, ani negativním směrem. Jedná se o práci standardní, velmi solidní a dobře připravenou, která se vyznačuje (na magisterskou úroveň) poměrně jednoduchými hlavními argumenty; velmi dobrou a konsistentní strukturou; adekvátně zpracovanou teoreticko-koncepční částí (a to jak s ohledem na práci s genderovými koncepty, tak zejména s ohledem na představení konceptu sociálního vyloučení, jeho prostorové dimenze a intersekcionality, což považuji za jedny z nejsilnějších stránek práce); přínosnou empirickou částí, založenou na solidně zpracované analýze dokumentů komunální státní správy a podle mého názoru vcelku průměrně zpracovanou interpretací dané analýzy. Stylisticky je práce pečlivě připravená, formálně jí nic nechybí a citační aparát i jeho zpracování je adekvátní. V práci se nicméně střídají argumentačně a hlavně formulačně trochu jednoduchá místa s neotřelými a inspirativními argumenty a závěry, jež by stálo za to více formulačně a argumentačně propracovat, aby vynikly jejich kvalita a přínos (toto se dle mého názoru týká zejména genderového rozpracování kritické genderové analýzy obou vybraných dokumentů).

Práce má podle mého názoru sice řadu slabin a nedostatků, na druhou stranu zároveň disponuje nepřehlédnutelnými kvalitami a přínosy. Jako vedoucí práce se zaměřím na silné a inspirativní momenty práce, ale prodiskutuji samozřejmě i její problematické aspekty. Hned v úvodu považuji za důležité vyzdvihnout a ocenit, že autorka pracovala nesmírně samostatně. Na komentáře a připomínky v průběhu přípravy a psaní práce reagovala iniciativně a zejména v posledních několika měsících se podle mého názoru práce velmi posunula kupředu, hlavně co se týče organizace a struktury práce a propracování analytické části.

Diplomová práce Veroniky Popelkové mapuje a analyzuje fenomén sociálního vyloučení v případové studii dvou strategických komunálních dokumentů města Kralupy nad Vltavou, jež se zaměřují na strategie a přístupy vedení města k této otázce, a ptá se, co tyto dva stěžejní dokumenty vypovídají o politice sociálního vyloučení a bojem s ní, a zejména, jakým způsobem jsou tyto dokumenty genderované, na jakých genderových základech a argumentech stojí, jakými způsoby se podílejí na produkci a reprodukci genderových stereotypů a jaké další důsledky z toho logicky plynou. V teoreticko-koncepční části autorka vcelku přesvědčivě představuje základní odbornou literaturu a rámuje své téma v kontextu teorie kapitálu Pierra Bourdieuho, Goffmanově stigmatu a v kontextu etiky péče a sociální práce. V neposlední řadě se zaměřuje na intersekcionalitu sociálního vyloučení, v níž si všímá zejména kategorií bezdomovectví, konstrukce romství a seniorské populace. Nedílnou součástí teoretizace intersekcionality je také představení konceptu gender, které nicméně považuji za spíše slaběji a jednoduše zpracované.

Zatímco formálně teoretické části nic zásadního nechybí, celkově je nutné přiznat, že koncepčně diplomantka pracovala na hranici svých možností a výsledný efekt práce

tomu odpovídá. (Tato část práce dokládá, že autorka má načtený široký záběr relevantní literatury, bohužel na druhou stranu teoretická část také místy stále odhaluje, že pro autorku není úplně jednoduché s touto literaturou efektivně pracovat). Stylisticky, strukturálně a formálně je práce pečlivě připravená, nicméně celkově z práce vyznívá určitá upracovanost a kostrbatost. Práce postrádá koncepční sebevědomí, stylistickou lehkost i analytickou hloubku a těžko se tak při jejím čtení zbavuje dojmu, že každý argument je „vybojován“. Je zřejmé, že autorka se snažila o formulační plynulost textu a omezila redundantní momenty, jež charakterizovaly prvotní drafty, jež byly na jednu stranu argumentačně příliš jednoduché a na druhou stranu těžkopádné zároveň. I přes toto zlepšení se v práci nicméně stále objevují analytické rozpory, kdy autorka na straně jedné správně vychází z konstruktivistických východisek a dobře využívá feministickou kritiku duality pohlaví a na straně druhé v práci občas sklouzává k zjednodušujícím až esencializujícím tendencím, kterých si je ne vždy plně vědoma, a jež silné momenty práce podkopávají. Práce je slabší i v dalším aspektu, jež je častým úskalím diplomových prací, a totiž v provázanosti teoretické a empirické části práce. Dle mého názoru by empirická a teoretická část mohly a měly být provázány daleko více, než v současné chvíli jsou.

Metodologie práce je podle mého názoru adekvátně zpracovaná. Metoda obsahové kvalitativní analýzy je vhodně zvolená a dobře odpovídá cíli práce. V rámci základní osy sociálního vyloučení (Altheid) autorka identifikovala navazující kategorie etnicity, rodičovství, bezdomovectví a nebezpečí, které postupovaly oběma dokumenty a představovaly stěžejní body, v nichž se v dokumentech materializoval a zvýznamňoval přístup města k politice sociálního vyloučení. V tomto ohledu považuji za velmi zajímavé a analyticky cenné autorčino zjištění, že prolínání nerovností, jež je charakterizováno propojenými systémy znevýhodnění a privilegií, funguje v rámci komunitních plánů města Kralupy nad Vltavou ve prospěch seniorů a senierek, jež se stávají členy a členkami určitého „klubu vyvolených“. Tento „klub“ následně vytváří sociální kontext, který je spíše v kontrastu s tím, jak situaci seniorů a senierek v české společnosti obvykle prezentují veřejný diskurz a média.

Podobně důležitým a nosným závěrem je v podstatě potvrzení argumentu, že rodičovství je vnímáno jako plnohodnotné a žádoucí pouze v momentech, kdy se jedná o normativní (čti heterosexuální a ne-romské) rodičovství. Jak analýza diplomantky přesvědčivě ukazuje, v kontextu romské rodiny a romského rodičovství v dokumentech města převažují předsudky, a to etnické i genderové povahy, jež sociální vyloučení legitimizují a ve svém konečném důsledku reprodukuje. Jak autorka správně poukazuje, příčinou tohoto pojetí a argumentace je esencializovaný a stereotypní pohled na otázku reprodukce, sexuality i sociální izolace romské populace, který zaměňuje důsledek za příčinu. Podobně homogenně a esecialisticky je v obou dokumentech pohlíženo na gender, což se projevuje nejen v očekávaném generickém maskulinu, ale hlavně v pohledu na ženy-matky, zejména matky samoživitelky. Autorka velmi přesvědčivě analyzuje, že býtí matkou samoživitelkou není v dokumentech chápáno jako důsledek životní situace a výraz odvahy, ale jako esencializovaný důsledek „slabšího“ pohlaví a nekompetence žen. Tato stigmatizace se v kontextu sociálního vyloučení násobí jak etnicitou, tak vzdělanostním statutem a drogovou závislostí. Tyto dva propojené argumenty podle mě představují (společně se seniorským „klubem vyvolených“) nejsilnější a nejpřínosnější aspekty empirické části práce.

Celkově práci doporučuji k obhajobě a jako výchozí hodnocení pro obhajobu navrhuji hodnocení mezi velmi dobře a dobře (v závislosti na průběhu obhajoby).